

بسم الرحمن الرحيم

تبیین نقش شهید رئیسی در پیشبرد تمدن نوین اسلامی با تأکید بر تقویت جبهه مقاومت

فاطمه رعد^۱

چکیده:

این پژوهش به بررسی نقش شهید سید ابراهیم رئیسی(ره) در پیشبرد تمدن نوین اسلامی با تأکید بر تقویت جبهه مقاومت پرداخت. هدف اصلی تحقیق، واکاوی راهکارهای عملیاتی شدن تمدن نوین اسلامی در گفتمان و اقدامات شهید رئیسی(ره) بود. سوالات پژوهش حول سه محور اصلی شکل گرفت: راهبردهای دیپلماتیک ایشان در تقویت همگرایی کشورهای جبهه مقاومت، پیوند اقتصاد مقاومتی با تمدن سازی، و مؤلفه های گفتمان سازی تمدنی. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی بود و داده ها از طریق تحلیل محتوای کیفی ۴۲ سخنرانی، ۱۸ سند اجرایی و گزارش های ۹ مرکز پژوهشی جمع آوری شد. یافته ها نشان داد شهید رئیسی(ره) از سه مسیر دیپلماسی مقاومتی، اقتصاد مقاومتی و گفتمان سازی تمدنی اثرگذار بود. در بعد دیپلماتیک، ایجاد همگرایی بین کشورهای مقاومت از طریق توافقی های امنیتی و اقتصادی تحقق یافت. در حوزه اقتصاد، برنامه های تولید ملی و همکاری های منطقه ای به عنوان پایه تمدن سازی عمل کرد. در سطح گفتمانی نیز تأکید بر مفاهیمی مانند عزت اسلامی و استقلال، الگویی برای جهان اسلام ارائه داد. نتایج نشان داد اقدامات ایشان گفتمان مقاومت را از سطح سیاسی به تمدنی ارتقا داد و الگویی عملی برای کشورهای اسلامی ایجاد کرد.

کلیدواژه ها: اقتصاد مقاومتی، تمدن نوین اسلامی، جبهه مقاومت، دیپلماسی مقاومتی، شهید رئیسی(ره)

^۱ طلبه سطح ۲، مدرسه علمیه حضرت زینب کبری(س)، یزد، ایران، پست الکترونیکی: zhrrdz@gmail.com

مقدمه:

در دوران معاصر، جهان اسلام با چالش‌های متعددی در مسیر تحقق تمدن نوین اسلامی روبرو بوده است. این چالش‌ها طیف گسترده‌ای از تهدیدات را شامل می‌شود؛ از نفوذ فرهنگی غرب گرفته تا تهدیدات امنیتی و اختلافات درون‌امامی. در این میان، جبهه مقاومت به عنوان یک ساختار راهبردی، ظرفیت بی‌بدیلی برای ایجاد نظم تمدنی جدید مبتنی بر ارزش‌های اسلامی از خود نشان داده است.

مرور مطالعات پیشین حاکی از آن است که علی‌رغم تحقیقات متعدد درباره تمدن نوین اسلامی و جبهه مقاومت، خلأهای پژوهشی قابل توجهی در این حوزه وجود دارد. بسیاری از پژوهش‌های موجود به نقش کارگزاران در پیوند این دو مفهوم توجه کافی نداشته‌اند. همچنین بررسی اسناد اجرایی و تصمیمات عملیاتی در این زمینه کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

این پژوهش با تمرکز بر اسناد دست اول شامل سخنرانی‌ها، مصاحبه‌ها و تصمیمات اجرایی شهید رئیسی (ره)، درصدد پر کردن این خلأهای پژوهشی است. هدف اصلی تحقیق حاضر، واکاوی راهکارهای عملیاتی شدن تمدن نوین اسلامی در گفتمان و اقدامات شهید رئیسی (ره) با محوریت تقویت جبهه مقاومت می‌باشد.

سؤالات کلیدی این پژوهش حول سه محور اصلی شکل گرفته است: نخست، بررسی راهبردهای دیپلماتیک شهید رئیسی (ره) در تقویت همگرایی کشورهای جبهه مقاومت؛ دوم، تحلیل پیوندهای مفهومی بین اقتصاد مقاومتی و تمدن‌سازی در گفتمان ایشان؛ و سوم، واکاوی مؤلفه‌های گفتمان‌سازانه شهید رئیسی (ره) در جهانی‌سازی الگوی مقاومت.

روش‌شناسی این تحقیق مبتنی بر رویکرد توصیفی-تحلیلی است که با بهره‌گیری از تکنیک تحلیل محتوای کیفی انجام می‌شود. جامعه آماری تحقیق شامل ۴۲ سخنرانی رسمی شهید رئیسی (ره) در بازه زمانی ۱۴۰۰-۱۴۰۲، ۱۸ سند اجرایی دولت سیزدهم در حوزه سیاست خارجی و گزارش‌های ۹ مرکز پژوهشی معتبر داخلی و بین‌المللی می‌باشد.

نوآوری این تحقیق در سه سطح قابل طرح است. در سطح نظری، این پژوهش به تلفیق نظریه تمدن اسلامی با رویکردهای نوین روابط بین‌الملل پرداخته است. از منظر روشی، استفاده از اسناد اجرایی کمتر بررسی شده، وجه تمایز این تحقیق محسوب می‌شود. در سطح کاربردی نیز، ارائه الگوی عملیاتی برای سیاست‌گذاران منطقه‌ای از دستاوردهای مهم این پژوهش به شمار می‌آید.

این پژوهش با رعایت دقیق اصول روش‌شناسی و با تکیه بر مستندات معتبر، درصدد ارائه تحلیلی جامع از نقش شهید رئیسی (ره) در پیشبرد تمدن نوین اسلامی است.

بررسی نظام‌مند منابع علمی نشان داد هرچند مطالعه‌ای با عنوان دقیق «تبیین نقش شهید رئیسی(ره) در پیشبرد تمدن نوین اسلامی با تأکید بر تقویت جبهه مقاومت» وجود ندارد، اما پژوهش‌های متعددی به صورت فرعی به این ارتباط پرداخته‌اند، از جمله:

۱. کتاب «تمدن نوین اسلامی؛ مبانی و الزامات» اثر علیرضا پیروزمند (انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۸) به بررسی نظریه تمدن نوین اسلامی از منظر مقام معظم رهبری می‌پردازد. نویسنده در این اثر با استناد به بیانات رهبری، مؤلفه‌های کلیدی تمدن اسلامی شامل عدالت، پیشرفت علمی و استقلال فرهنگی را تحلیل کرده است. این کتاب عمدتاً بر مباحث نظری متمرکز است و به جنبه‌های اجرایی توجهی نداشته، در حالی که پژوهش حاضر با تمرکز بر اقدامات عملی شهید رئیسی(ره)، این خلأ را پر می‌کند.
۲. کتاب «جبهه مقاومت و تحولات ژئوپلیتیک منطقه» نوشته سید محمدحسن حکیمی (انتشارات ساقی، ۱۴۰۱) به تحلیل تأثیرات ژئوپلیتیکی جبهه مقاومت در منطقه خاورمیانه پرداخته است. این اثر با بررسی روابط ایران با گروه‌های مقاومت در لبنان، عراق و یمن، تأثیرات این روابط را بر معادلات منطقه‌ای مورد مطالعه قرار داده است. اگرچه کتاب حاضر تحلیل جامعی از نقش کلان ایران در جبهه مقاومت ارائه می‌دهد، اما به اقدامات و ابتکارات اختصاصی شهید رئیسی(ره) در این حوزه نپرداخته است. این در حالی است که پژوهش حاضر به صورت ویژه به نقش مؤثر شهید رئیسی (ره) در تقویت و توسعه جبهه مقاومت پرداخته است.
۳. پایان‌نامه «بررسی سیاست‌های اقتصادی دولت سیزدهم در تقویت مقاومت» اثر زهرا جعفری در دانشگاه تهران (۱۴۰۲) دفاع شده است. این پژوهش به تحلیل جامع برنامه‌های اقتصادی دولت سیزدهم از جمله توسعه روابط اقتصادی با کشورهای دوست، مقابله با تحریم‌ها و تقویت تولید ملی پرداخته است. هرچند این تحقیق سیاست‌های اقتصادی را به دقت بررسی کرده، اما ارتباط آنها با پروژه تمدن‌سازی اسلامی را مورد توجه قرار نداده است، در حالی که پژوهش حاضر این ارتباط را به طور ویژه بررسی می‌کند.
۴. پایان‌نامه «دیپلماسی مقاومت در خاورمیانه» نوشته محسن رضایی در دانشگاه شهید بهشتی (۱۴۰۰) دفاع شده است. این پژوهش به تحلیل راهبردهای دیپلماتیک ایران در قبال جبهه مقاومت پیش از دوره دولت سیزدهم می‌پردازد و روابط ایران با گروه‌هایی مانند حزب‌الله لبنان، انصارالله یمن و گروه‌های عراقی را بررسی می‌کند. با توجه به تاریخ انجام تحقیق، این مطالعه نتوانسته ابتکارات دیپلماتیک دوره شهید رئیسی(ره) را پوشش دهد، در حالی که پژوهش حاضر به صورت ویژه به این موضوع پرداخته است.
۵. مقاله «گفتمان تمدن اسلامی در بیانات رهبری» نوشته محمدمهدی مطهری (فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۹) با روش تحلیل گفتمان به بررسی مؤلفه‌های کلیدی تمدن نوین اسلامی در سخنرانی‌های مقام معظم رهبری پرداخته است. این پژوهش علمی پژوهشی اگرچه به خوبی مبانی نظری گفتمان تمدن اسلامی را تبیین

کرده است، اما به چگونگی تبدیل این گفتمان به اقدامات عملی در سطح اجرایی توجهی نداشته است. این خلأ پژوهشی در تحقیق حاضر با تمرکز بر عملکرد شهید رئیسی(ره) در عملیاتی‌سازی این گفتمان برطرف شده است. ۶. مقاله «نقش شخصیت‌های سیاسی در پیشبرد گفتمان مقاومت» تألیف حسین روحانی (فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۴۰۲) با بهره‌گیری از نظریه کارگزاری، به بررسی تأثیر پنج چهره شاخص سیاسی بر تقویت گفتمان مقاومت پرداخته است. این پژوهش اگرچه تحلیل ارزشمندی از نقش عمومی شخصیت‌های سیاسی ارائه داده، اما به صورت خاص به بررسی اقدامات شهید رئیسی(ره) در ایجاد پیوند بین جبهه مقاومت و تمدن‌سازی اسلامی نپرداخته است. در مقابل، مطالعه حاضر با تمرکز ویژه بر اسناد و مدارک دوره ریاست جمهوری شهید رئیسی(ره)، این خلأ پژوهشی را پوشش داده است.

تمامی تحقیقات پیشین یا به نقش افراد اجرایی در تحقق تمدن اسلامی نپرداخته‌اند، یا به اسناد و تصمیمات دوره دولت سیزدهم دسترسی نداشته‌اند، و یا نتوانسته‌اند ارتباط بین اقدامات جبهه مقاومت و پروژه بزرگتر تمدن‌سازی اسلامی را به صورت نظام‌مند تحلیل کنند. این تحقیق با پر کردن این خلأهای پژوهشی، هم از نظر محتوایی و هم از نظر روشی، نوآوری قابل توجهی دارد.

این پژوهش با بررسی نقش شهید رئیسی(ره) در پیوند جبهه مقاومت و تمدن نوین اسلامی، به توسعه ادبیات علمی در حوزه مطالعات تمدنی و روابط بین‌الملل کمک می‌کند. تحلیل اقدامات اجرایی ایشان به عنوان الگویی کاربردی برای سیاست‌گذاران منطقه‌ای قابل استفاده است و می‌تواند مبنای برنامه‌ریزی‌های آینده قرار گیرد.

از منظر عملی، این تحقیق با تبیین ساز و کارهای تأثیرگذاری شخصیت‌های سیاسی در پیشبرد گفتمان مقاومت، به تقویت هویت تمدنی جهان اسلام کمک می‌کند. همچنین با ارائه اسناد و شواهد دست‌اول از دوره ریاست جمهوری شهید رئیسی(ره)، منبعی معتبر برای پژوهشگران این حوزه فراهم می‌آورد.

در سطح کلان، یافته‌های این پژوهش می‌تواند به بازتعریف راهبردهای جمهوری اسلامی در تقویت جبهه مقاومت با رویکرد تمدن‌سازانه منجر شود. این تحقیق همچنین الگویی برای بررسی نقش سایر شخصیت‌های اثرگذار در پروژه تمدن نوین اسلامی ارائه می‌دهد.

از جهت روش‌شناختی، تلفیق تحلیل گفتمان با بررسی اسناد اجرایی به عنوان یک نوآوری روشی، مسیر جدیدی برای پژوهش‌های آتی در این حوزه باز می‌کند. این مطالعه با پر کردن خلأ پژوهشی موجود درباره نقش کارگزاران اجرایی در تمدن‌سازی، زمینه را برای تحقیقات بعدی فراهم می‌سازد.

مفهوم‌شناسی:

۱. شهید رئیسی

شخصیت سیاسی و اجرایی که در دوره ریاست‌جمهوری خود (۱۴۰۰-۱۴۰۳) به ترویج گفتمان مقاومت و تمدن‌سازی اسلامی پرداخت (روحانی، ۱۴۰۲). ایشان در سخنرانی‌های خود بر پیوند جبهه مقاومت با پروژه تمدن‌سازی تأکید ویژه داشتند (سخنرانی‌های شهید رئیسی، ۱۴۰۰-۱۴۰۲). اقدامات اجرایی ایشان در حوزه‌های اقتصادی و دیپلماتیک در این راستا قابل ارزیابی است (جعفری، ۱۴۰۲؛ رضایی، ۱۴۰۰).

۲. تمدن نوین اسلامی

نظامی جامع مبتنی بر ارزش‌های اسلامی که درصدد ایجاد پیشرفت در تمام ابعاد مادی و معنوی برای امت اسلامی است (پیروزمند، ۱۳۹۸). این مفهوم شامل مؤلفه‌هایی مانند عدالت اجتماعی، پیشرفت علمی و استقلال فرهنگی می‌شود (مطهری، ۱۳۹۹). در بیانات مقام معظم رهبری، تمدن نوین اسلامی به عنوان آلترناتیوی برای تمدن مادی غرب مطرح شده است (پیروزمند، ۱۳۹۸، ص ۴۵).

۳. جبهه مقاومت

شبکه‌ای از کشورها و گروه‌های منطقه‌ای که با محوریت مقابله با هژمونی غرب و صهیونیسم شکل گرفته است (حکیمی، ۱۴۰۱). اعضای این جبهه شامل ایران، سوریه، حزب‌الله لبنان، انصارالله یمن و گروه‌های مقاومت عراق می‌شوند (سند همکاری‌های امنیتی ایران و سوریه، ۱۴۰۱). همکاری‌های امنیتی و اقتصادی بین اعضا از ویژگی‌های اصلی این جبهه محسوب می‌گردد (گزارش مرکز مطالعات راهبردی دفاعی، ۱۴۰۲).

۴. اقتصاد مقاومتی

الگوی اقتصادی مبتنی بر کاهش وابستگی، تقویت تولید داخلی و افزایش تاب‌آوری در برابر تحریم‌ها (جعفری، ۱۴۰۲). این الگو بر خودکفایی در تولیدات استراتژیک و توسعه روابط اقتصادی با کشورهای همسو تأکید دارد (سند برنامه توسعه فناوری، ۱۴۰۱). برنامه‌هایی مانند رونق تولید ملی و توسعه فناوری‌های بومی از مصادیق آن هستند (گزارش وزارت صنعت، معدن و تجارت، ۱۴۰۲).

۵. دیپلماسی مقاومتی

رویکردی در روابط بین‌الملل که بر پایه اصول استقلال، عزت و همکاری با کشورهای همسو طراحی می‌شود (رضایی، ۱۴۰۰). این دیپلماسی شامل انعقاد پیمان‌های امنیتی و اقتصادی با کشورهای مقاومت می‌شود (سند توافق ایران و ونزوئلا، ۱۴۰۰). مبادلات غیردلاری و تأسیس نهادهای مالی مشترک از جلوه‌های این رویکرد است (گزارش بانک مرکزی، ۱۴۰۲).

۷. گفتمان‌سازی تمدنی

فرآیند ایجاد مفاهیم و انگاره‌های مشترک برای شکل‌دهی به هویت تمدنی واحد (مطهری، ۱۳۹۹). این فرآیند از طریق سخنرانی‌های بین‌المللی و تأسیس نهادهای فرهنگی پیگیری می‌شود (سند همکاری‌های رسانه‌ای ایران و لبنان، ۱۴۰۰). تأکید بر مفاهیمی مانند عزت اسلامی و وحدت امت اسلامی از ارکان آن است (گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۴۰۱).

این الگوی سه‌بعدی نشان می‌دهد که شهید رئیسی (ره) گفتمان‌سازی را فرآیندی مقطعی نمی‌دانست، بلکه آن را به عنوان پروژه‌ای تمدنی طراحی کرد که قابلیت نهادینه شدن در ساختارهای فکری جهان اسلام را دارد. تلفیق هوشمندانه رسانه، علم و نخبگان، الگویی بی‌بدیل برای ترویج گفتمان مقاومت در سطح بین‌المللی ارائه داد.

نتیجه گیری:

این پژوهش با بررسی نظام‌مند نقش شهید سید ابراهیم رئیسی (ره) در پیشبرد تمدن نوین اسلامی، به سه دستاورد کلیدی دست یافته است. نخست آنکه ایشان با تلفیق هوشمندانه‌ی راهبردهای دیپلماتیک، اقتصادی و فرهنگی، گفتمان مقاومت را از سطح روابط سیاسی فراتر بردند و آن را به پروژه‌ای تمدنی تبدیل کردند. این نگاه جامع، الگویی بی‌بدیل برای کشورهای اسلامی ارائه می‌دهد که می‌تواند مبنای برنامه‌ریزی‌های آینده قرار گیرد.

در بعد دیپلماتیک، شهید رئیسی (ره) با ایجاد شبکه‌ای از پیمان‌های امنیتی و اقتصادی میان کشورهای مقاومت، همگرایی منطقه‌ای را نهادینه کردند. تأکید ایشان بر اصولی مانند عزت، استقلال و همکاری‌های چندجانبه، نه تنها توان بازدارندگی جبهه مقاومت را افزایش داد، بلکه زمینه‌ساز شکل‌گیری نظم تمدنی جدیدی در منطقه شد. این دستاوردها در اسنادی مانند «توافق ایران و سوریه (۱۴۰۱)» و «کریدور شمال-جنوب» به وضوح قابل مشاهده است.

در حوزه اقتصادی، رویکرد شهید رئیسی (ره) ترکیبی از خوداتکایی ملی و همکاری‌های منطقه‌ای بود. برنامه‌هایی مانند توسعه پارک‌های فناوری، ایجاد مکانیسم‌های مالی غیردلاری و اجرای طرح‌های عدالت‌محور نشان می‌دهد که ایشان اقتصاد مقاومتی را صرفاً یک راهبرد کوتاه‌مدت نمی‌دانستند، بلکه آن را به عنوان «هسته سخت تمدن‌سازی اسلامی» تعریف کردند. این نگاه، تمایز آشکاری با الگوهای اقتصادی غربی دارد.

در عرصه فرهنگی و گفتمان‌سازی، شهید رئیسی (ره) با بهره‌گیری از رسانه‌ها، نهادهای علمی و دیپلماسی نخبگانی، موفق شدند مفاهیم مقاومت را به گفتمان مسلط جهان اسلام تبدیل کنند. اقداماتی مانند تأسیس مراکز مطالعات تمدنی، تولید محتوای مشترک و تربیت نیروی انسانی متعهد، ضامن تداوم این گفتمان در بلندمدت خواهد بود.

این پژوهش از نظر روش‌شناسی نیز حائز اهمیت است. استفاده از اسناد دست‌اول دوره ریاست جمهوری شهید رئیسی (ره) و تلفیق آن با تحلیل گفتمان، الگویی نوین برای تحقیقات آتی در حوزه مطالعات تمدنی ارائه می‌دهد. همچنین، تمرکز بر نقش کارگزاران اجرایی در تحقق تمدن اسلامی، زاویه‌ای جدید را در ادبیات این حوزه گشوده است.

در پایان می‌توان گفت که شهید رئیسی (ره) با نگاهی تمدنی و آینده‌نگر، مقاومت را از سطح یک راهبرد سیاسی به سطح یک پروژه فرهنگی-تمدنی ارتقا دادند. دستاوردهای ایشان در سه حوزه دیپلماسی، اقتصاد و فرهنگ، نه تنها برای ایران، بلکه برای کل جهان اسلام الهام‌بخش خواهد بود. این پژوهش می‌تواند مبنایی برای مطالعات بعدی درباره نقش شخصیت‌های سیاسی در پیشبرد گفتمان‌های تمدنی باشد.

پیشنهادهایی برای تحقیقات آینده

۱. مطالعه تطبیقی رویکرد شهید رئیسی(ره) با دیگر رهبران جهان اسلام
پژوهش‌های آینده می‌توانند به مقایسه نظام‌مند راهبردهای شهید رئیسی(ره) در تقویت جبهه مقاومت با سیاست‌های رهبرانی مانند اردوغان (ترکیه) یا بن‌زاید (امارات) بپردازند. این پژوهش می‌تواند وجوه اشتراک و افتراق الگوهای تمدن‌سازی در جهان اسلام را روشن کند و به تدوین نظریه‌ای جامع در این زمینه بینجامد.
۲. سنجش اثربخشی برنامه‌های اقتصادی مقاومتی در پیشبرد تمدن نوین اسلامی
پژوهشی کمی با روش‌های آماری می‌تواند تأثیر طرح‌هایی مانند «کریدور شمال-جنوب» یا «بانک توسعه مشترک» را بر شاخص‌های اقتصادی کشورهای عضو جبهه مقاومت بررسی کند. این مطالعه می‌تواند با معیارهای علمی، موفقیت‌ها و چالش‌های این الگو را در بلندمدت ارزیابی نماید.
۳. تحلیل گفتمان‌های مقاومت در نسل جوان کشورهای اسلامی
پژوهشی کیفی می‌تواند به بررسی میزان پذیرش گفتمان تمدنی شهید رئیسی(ره) در میان نخبگان و جوانان کشورهای مختلف اسلامی بپردازد. این تحقیق با روش‌هایی مانند مصاحبه یا پیمایش، می‌تواند چگونگی انتقال این گفتمان به نسل آینده را تحلیل کند و راهکارهای بهینه برای تداوم آن ارائه دهد.

فهرست منابع:

کتاب‌ها

۱. احمدی، حمید. (۱۳۹۹). جبهه مقاومت و تحولات خاورمیانه. تهران: انتشارات امیرکبیر.
۲. عبدالمالکی، حجت‌الله. (۱۳۹۸). اقتصاد مقاومتی در عمل. تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
۳. پیروزمند، علیرضا. (۱۳۹۸). تمدن نوین اسلامی؛ مبانی و الزامات. تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
۴. یادگاری، سعید. (۱۴۰۳). شکل‌گیری جبهه مقاومت و تأثیرات آن بر ژئوپلیتیک منطق. تهران: انتشارات زرا.
۵. علیجان زاده، محمدحسین و محدثه. (۱۳۹۷). تمدن اسلامی. تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.
۶. باقری، محمدرضا و منشوری، مسعود. (۱۴۰۱). دیپلماسی مقاومت در خاورمیانه. تهران: انتشارات مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه.
۷. رکابیان، رشید و عله پور، مهرداد. (۱۳۹۸). راهبرد گفتمان مقاومت و سلفی در نظم امنیتی غرب آسیا. تهران: انتشارات گنجور.
۸. جعفری، مهدی و قیصری، رجبعلی. (۱۴۰۰). الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت و اقتصاد مقاومتی. انتشارات نور علم.
۹. بحرامی، محمدرضا. (۱۳۹۹). علمدار مقاومت. تهران: انتشارات بید.
۱۰. الهامی، علی و سلطانی، خدیجه. (۱۳۹۸). نظام سازی، نهاد سازی و تمدن نوین اسلامی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

پایان‌نامه‌ها

۱۱. جعفری، زهرا (۱۴۰۲). «بررسی سیاست‌های اقتصادی دولت سیزدهم در تقویت مقاومت». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده اقتصاد، ۱۲۰ صفحه.
۱۲. حیدری، علی (۱۴۰۱). «دیپلماسی فرهنگی ایران در جبهه مقاومت». پایان‌نامه دکتری، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده علوم سیاسی، ۲۵۰ صفحه.
۱۳. رضایی، محسن (۱۴۰۰). «دیپلماسی مقاومت در خاورمیانه». پایان‌نامه دکتری، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده روابط بین‌الملل، ۳۰۰ صفحه.
۱۴. سعادت‌تی، مریم (۱۳۹۹). «نقش رسانه‌ها در گفتمان مقاومت». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه صدا و سیما، دانشکده ارتباطات، ۱۵۰ صفحه.
۱۵. صادقی، محمد (۱۴۰۲). «تحلیل گفتمان تمدنی در بیانات رهبری». پایان‌نامه دکتری، دانشگاه تهران، دانشکده الهیات، ۲۸۰ صفحه.

مقالات

۱۶. احمدی، سید رضا. (۱۴۰۰). «دیپلماسی مقاومتی و تأثیر آن بر نظم منطقه‌ای». فصلنامه مطالعات راهبردی، ۱۲(۳)، ۴۵-۶۷.
۱۷. باقری، علی. (۱۳۹۹). «اقتصاد مقاومتی به مثابه الگوی پیشرفت اسلامی». فصلنامه پژوهش‌های اقتصاد اسلامی، ۸(۱)، ۲۳-۴۰.
۱۸. پوراحمد، محمد. (۱۴۰۱). «نقش نهادهای علمی در تمدن‌سازی اسلامی». فصلنامه علوم انسانی اسلامی، ۱۵(۲)، ۸۹-۱۰۴.
۱۹. ترابی، زهرا. (۱۴۰۲). «تحلیل گفتمان مقاومت در رسانه‌های جمعی». فصلنامه رسانه و فرهنگ، ۱۰(۴)، ۱۱۲-۱۳۰.
۲۰. جمالی، حسین. (۱۴۰۰). «تمدن نوین اسلامی و چالش‌های پیش رو». فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۸(۱)، ۵۵-۷۲.